

**RAPORA ŞOPANDINA
XWEGIHANDINA BI ZIMANÊ
DAYIKÊ DI XIZMETÊN
RÊVEBERİYÊN HERÊMÎ YÊN
TÊKOŞÎNA LI DIJÎ TUNDIYA
LI SER JINAN LI STENBOLÊ**

2025 - 2026

Kadın Zamani Derneği
Komeleya Dema Jinan
Women's Time Association

EUROPEAN
ENDOWMENT DEMOCRACY

AGAHIYÊN WEŞANÊ

Navê Weşanê: Gihîştina Jinan a bi Zimanê xwe yê Dayikê bo Xizmetên Şaredariyê yên Têkoşîna li Dijî Tundiyê

Amadekar: Komeleya Dema Jinan

Amadekar: Derya Aslan

Pisporên ku Tevkarî Kirine: Nîlgün Oztunalı, Zozan Bîlge, Newroz Unverdî

Saziya Piştewan: European Endowment for Democracy (EED)

Cih û Dîroka Weşanê: Stenbol, 2025–2026

Ev rapor di çarçoveya projeya çavdêriyê ya bi navê "Xwegihandina Jinan a bi Zimanê xwe yê Dayikê bo Xizmetên Şaredariyê yên Têkoşîna li Dijî Tundiyê" de, ku bi piştgiriya European Endowment for Democracy (EED) hatiye meşandin, hate amadekirin. Berpirsiyariya naveroka raporê bi temamî li ser milê Komeleya Dema Jinan e; naverok bi tu awayî nêrînên EED'yê nahewîne.

Komeleya Dema Jinan

Navnîşan: Şehit Muhtar Caddesi, Bekar Sokak No:7/5, Beyoğlu / Stenbol

Hejmara Telefonê: 0542 602 69 62 | E-name: info@kadinzamani.org
| www.kadinzamani.org

NAVEROK

DESTPÊK	5
1. RÊBAZ	8
2. ENCAMÊN ÇAVDÊRIYÊ	11
3. ENCAM	30
4. PÊŞNIYARÊN POLÎTÎKAYAN	33
ÇAVKANÎ	41

PÊŞGOTIN

Wekhevî rêgezêke bingehîn a civakeke demokratîk e û nêzîkatiyeke dadî ye ji bo xizmeta gîştî. Lêbelê, wekheviya rastîn ne tenê ji her kesî re pêşkêşkirina heman xizmetê ye. Bi misogerkirina ku kesên xwedî hewcedarî, nasname û tecrûbeyên cihêreng dikarin bi rastî û wekhev bigihîjin wan xizmetan, tê bidestxistin. Her çend xizmetek li ser kaxezê "ji bo her kesî vekirî be jî", heke ji ber ziman, nasnameya etnîkî, cîn, an paşxaneya çandî, ew ji bo komên xeternak û bi taybetî jinan negihîştî bimîne, wê demê wekheviya fermî vediguhere newekheviya bingehîn. Tam di vê qonaxê de ye ku divê em wekheviyê wekî prensîbek razber nebinin û li şûna wê veguherînin temînateke berbiçav, misoger bikin ku her jin bikarebe di çarçoveya rastiya xwe de bigihîje mafên xwe.

Di nav rêza pêrgala bavîksalarî de, jin bi şêweyên cudakariyê re rûbirû dimînin ku newekheviyên cûrbecûr wekî nasnameya etnîkî, zimanê dayikê, rewşa koçberiyê, û rewşa civakî-aborî di heman demê de; ne ku tenê cudakariya li ser bingeha zayendê dixebitin. Jinên ku zimanê wan ê dayikê Kurdî ye û rastî tundûtûjiyê tînin, di heman demê de hem newekheviya zayendî û hem jî dûrxistina li ser bingeha zimanê tecrûbe dikin; ev wan bi şêweyek cudakariyê ya zêdetir rûbirû dihêle ku nikarin ji sedemek yekane ve were girêdan. Nêzîkatiyek ku wekheviyê bi dabînkirina heman xizmetê ji bo her kesî re wekhev dike di heman demê de van cudahiyan paşguh dike, li şûna ku wan çareser bike newekheviyên heyî kûrtir dike. Wekheviya rastîn tenê bi eşkerekirina hewcedarî û tecrûbeyên cihêreng ên jinan û bi garantîkirina ku her jin dikare bi şert û mercên xwe bi riya rakirina astengiyên, di nav wan de ya herî girîng, astengiyên ziman bigihîje xizmetan mimkun e. Bi rêberiya vê perspektîfê, Komeleya Dema Jinan wekî qadeke hevgerîninê dixebite ku jinên ku rastî tundiya li ser bingeha zayendî hatine an jî şahidiya wê kirine dikarin bi ewlehî ji bo agahdarî û piştgiriya serî lê bidin. Li ser bingeha prensîbên femînîst, em pêşiyê didin bihêzkirina

jinan û gihîştina wekhev a mafan, di heman demê de têkoşîna li dijî hemî cûreyên cudakariyê wekî berpirsiyariyek bingehîn dibînin.

Rapora ku wekî beşek ji vê destpêşxeriya çavdêriyê hatiye amadekirin ku bi piştgiriya European Endowment for Democracy (EED) hatiye kirin vedikole ka şaredariyên li Stenbolê çawa pirzimanîyê di xizmetên ji bo jinan de bi kar tînin û rewşa heyî ya gihîştina xizmetan bi zimanê Kurdî, nemaze di rewşên tundûtûjîyê de, dinirxîne. Armanca me ew e ku astengiyên avahî û sazûmanî yê li pêşiya gihîştina xizmetan bi zimanê dayikê xuya bikin û têkoşîna li dijî cudakariyê wekî beşek yekgirtî ya polîtîkayên hikûmeta herêmî saz bikin. Em hêvî dikin ku ev lêkolîn dê beşdarî bihêzkirina gihîştina jinan bi xizmetan bi zimanê dayikê û pêşxistina nêzîkatiyek wekhevî a dabînkirina xizmeta giştî bibe.

Kadın Zamanı Derneği

www.kadinzamani.org

DESTPÊK

Tundiya li dijî jinan yek ji wan bînpêkirinên herî berbelav ên mafên mirovan e ku ji aliyê pêrgala civakî ya bavixsalarî ve tê domandin û mafê jiyane, yekparçeyiya laşî û beşdariya wekhev a jinan di jiyana civakî de tehdîd dike. Têkoşîna li dijî tundiye ne tenê parastina jinan ji tundiye ye, lê her wiha dabînkirina derfeta gihîştina mafên wan, xwedîderketina li jiyana xwe û bîhêzbûna wan jî hewce dike. Wekî aktorên giştî yê herî nêzîkî jiyana rojane ya jinan, rêveberiyên herêmî di navenda vê têkoşînê de cih digirin.

Lêbelê, tenê hebûna mekanîzmayên têkoşîna li dijî tundiye têrê nake; faktora diyarker ew e ka kî dikare bigihîje van mekanîzmayan û di bin kîjan şert û mercan de. Jin dikare tundî û trawmaya ku jiyaye, bi awayekî herî rast û berfireh tenê bi wê zimanê ku tê de xwe herî rehet hîs dike angû zimanê xwe yê dayikê bîne ziman. Jina ku nikare bi zimanê xwe yê zikmakî piştgiriyê werbigire, di warê fêrbûna mafên xwe, pêşkêşkirina daxwaznameyan û gihîştina mekanîzmayên parastinê de rastî astengiyên mezin tê. Ji ber vê yekê, pêşkêşkirina xizmetê bi zimanê dayikê ne tenê "sepaneke baş" an hêsanariyeke zêde ye; ew mafekî bingeîn e ku rasterast bi wekhevî, gihîştina dadmendiyê û mafê jiyane ve girêdayî ye.

Ev maf ne rêgezeke razber e; ew li ser bingeheke yasayî ya şênber hatiye avakirin. Xala 10'êmin a Destûra Bingeîn garantî dike ku her kes li ber çavê yasayê wekhev e, bêtî ku cudakariyê ziman were kirin.

Wekî din, Yasaya Hejmar 6284'an ku di yasaya navxweyî de bingeha sereke ya têkoşîna li dijî tundiye ye û niha di meriyetê de ye pêkanîna bi bandor û gihîştina hêsan a tedbîrên parastinê û pêşîlêgirtinê ji bo hemû jinan ferz dike; nekarîbûna jinan ya gihîştina van tedbîran bi zimanê xwe yê zikmakî, rasterast bandora wê parastinê kêmtir dike.

Di vê çarçoveyê de, Peymana Rakirina Hemû Cureyên Cudakariya li Dijî Jinan (CEDAW) ku Tîrkiye ji sala 1985'an vir ve bûye aliyekî wê garantî dike ku jin bêyî cudakarî bigihîjin xizmetên giştî; herwiha, Pêşniyara Giştî ya Hejmar 35'an a Peymanê ya derbarê tundiya li ser bingeha zayendê de, bi awayekî eşkere ferz dike ku dewlet xizmetên piştgiriye bi awayekî wisa pêşkêş bikin ku hemû astengiyên li pêşiya gihîştinê, di nav de astengiyên zimanî jî, ji holê rakin. Lewma, eger jineke rastî tundiye hatiye nikaribe bi zimanê xwe yê dayikê piştgiriye werbigire, ev ne tenê pirsgerêkeke kalîteya xizmetê ye; ev yek binpêkirineke berbiçav a prensîba qanûnî ya wekheviyê û erkê dewletê yê dabînkirina parastinê ye.

Ev erk di asta rêveberiyên herêmî de jî xwediyê pêkanîneke şênber e. Qanûna Şaredariyan a Hejmara 5393'an ferz dike ku şaredariyên nifûsa wan ji 100 hezarî zêdetir e, stargehan ji bo jin û zarokan ava bikin, û herwiha daxwaz dike ku hemû şaredariyên nifûsa wan ji 50 hezarî zêdetir e, planên stratejîk amade bikin. Ji ber vê yekê, gihîştina bi zimanê zikmakî ne mijarek e ku şaredarî li gorî daxwaza xwe biryarê bidin; berevajî vê, ev qadeke berpirsiyariyê ye ku dikare û divê bi rêya plansaziya stratejîk veguherî armanceke sazûmanî.

Komeleya me, ku bi armanca beşdariya di rakirina hemû cureyên cudakariya li dijî jinan û bihêzkirina wan di her warê civakê de hatiye damezrandin, wekî prensîbên bingehîn van xalan dipejirîne: wekheviya zayendî, bihêzkirina jinan, û mafê gihîştina xizmetên giştî bi awayekî wekhev, hêsan û bi zimanê zikmakî. Ev proje balê dikişîne ser têkiliya di navbera newekheviya zayendî û cureyên cihêreng ên cudakariyê de wek cudakariyên li ser bingeha ziman, nasnameya etnîkî û gihîştina xizmetên giştî û hewl dide ku wê cudakariya piralî ya ku bi taybetî jinên Kurdîxêv rûbirûyê wê dibin, derxîne pêş û eşkere bike.

Stenbol mazûvaniya yek ji mezintirîn nifûsên Kurdan li cîhanê dike, û bi milyonan jinên Kurd li vî bajarê dijîn. Ev jin, ji bilî rûbirûbûna tundiya li ser bingeha zayendê, rastî cureyeke din a newekheviyê jî tên ku ji ber nekarîna wergirtina xizmetên bi zimanê dayikê derdikeve holê. Dema ku jineke Kurd a rastî tundiye hatiye, di kêliyên xwe yê herî nazik û zehmet de neçar dimîne ku xwe bi zimanekî ku jê fêm nake îfade bike, kalîteya piştgirîya ku werdigire kêmbê û, di hin rewşan de, dibe ku ew bi temamî ji mafên xwe bêpar bimîne. Ev rewş mijara gihîştina bi zimanê dayikê ji asteke hêsan a kalîteya xizmetê derdixe û wê vediguherîne pirsgerêkeke wekheviyê ku rasterast têkildarî ewlehiya jinan û mafê wan ê jiyane ye.

Lêbelê, daneyên têkildarî rewşa heyî ya gihîştina bi zimanê dayikê tevî kurdî bo xizmetên şaredariyan ên têkoşîna li dijî tundiya li ser jinan, û her wiha hewldanên şopandina vê mijarê, pir kêmbê in. Armanca vê raporê ev e ku wê valahiyê dagire. Di çarçoveya lêkolîna bi sernavê "Gihîştina Jinan a bi Zimanê Dayikê bo Xizmetên Şaredariyan ên Têkoşîna li Dijî Tundiye" de, pratîk, kapasîteyên sazûmanî û nêzîkatiyên Şaredariya Bajarê Mezin a Stenbolê û 39 şaredariyên navçeyan di vî warê de hatin şopandin. Encamên lêkolînê di çarçoveyeke femînîst û li ser bingeha mafan de hatin nirxandin û veguherîn pêşniyarên polîtîkayê yê berbiçav ji bo şaredariyan. Armanca me ne tenê nirxandina rewşa heyî ye; her wiha em dixwazin vê rastiyê eşkere bikin ku gihîştina bi zimanê dayikê ji bo jinan mafek e û ji bo şaredariyan jî erkek e, û em dixwazin bingehekê ji bo hevgirtineke mayinde ya pêkanîna vî mafî deynin. Pêngavên hûrgilî yê pêvajoya şopandinê di beşa din ("Rêbaz") de hatine pêşkêşkirin.

1. RÊBAZ

Ev lêkolîn bi bikaranîna rêbazek şopandinê ya rêbazên tevlihev ku teknîkên hejmarî û kalîteyî bi hev re dike ji bo nirxandina hebûna xizmetên bi zimanê dayikê (bi taybetî Kurdî) di derbarê têkoşîna li dijî tundiya li ser jinan de, ku Şaredariya Bajarê Mezin a Stenbolê û 39 şaredariyên navçeyan vedihewîne, hate kirin. Lêkolîn ji çar qonaxên temamker pêk tê: lêkolîna li ser maseyê, berhevkirina daneyan bi rêya pirsnameyên elektronîkî, hevpeyvînên qadê yê rûbirû, û nexşeya dijîtal. Tevahiya pêvajoyê di çarçoveyek femînîst û mafparêz de hate sêwirandin; agahdariya berhevkirî tenê ji bo armancên lêkolînê hate bikaranîn û bi navên kesan ve nehat girêdan.

Tîma Projeyê û Pêvajoya Amadekariyê

Wekî beşek ji lêkolîna ku di 1'ê Tebaxê de hate destpêkirin, pêvajoya rêveberiya projeyê hate damezrandin, û xebata amadekariyê dest pê kir. Di civîna plansaziya destpêkê de, çarçoveya lêkolînê, armanc, bernamaya pêkanînê, dabeşkirina karan, û rêbaza çavdêriyê hatin zelalkirin; rêbaz, amûr û herikîna xebatê ji bo pêvajoya berhevkirina daneyan hatin plankirin. Wekî din, amûrên berhevkirina daneyan ên ku dê werin bikaranîn berî xebata qadê hatin nirxandin, bernamaya lêkolînê hate dawîkirin, û amadekariyên ji bo hevrêzkirina tevahiya pêvajoya lêkolînê hatin temam kirin.

Lêkolîna Li Ser Maseyê

Di qonaxa destpêkê de, qanûnên neteweyî, belgeyên stratejîk û nivîsên polîtîkayê yê ku berpirsiyariyên hikûmetên herêmî di derbarê têkoşîna li dijî tundiya li dijî jinan de destnîşan dikin, hatin berhevkirin. Ji bo têgihîştina rewşa heyî ya hikûmetên herêmî li Stenbolê, planên stratejîk ên 39 şaredariyên navçeyan hatin lêkolînkirin, statîstîkên hîlbijartinê yê ji partiyên siyasî hatin analîzkirin û navçeyên ku nifûsa wan a girîng a Kurd e hatin destnîşankirin. Van analîzan bîngeha sêwirandina amûra berhevkirina daneyan (pirsname) pêk anîn.

Berhevkirina Daneyan bi rêya Pirsnameya Elektronîkî

Formek elektronîkî ku ji 17 pirsan pêk tê û di bin çar sernavên sereke de hatiye avakirin, ji bo nirxandina nêzîkatiyên şaredariyan ji bo xizmetên pirzimanî; bi taybetî dabînkirina xizmetan bi zimanê Kurdî di çarçoveya têkoşîna li dijî tundiyê de hate amadekirin. Pirsan mijarên wekî zimanên dabînkirina xizmetê, avahiya sazûmanî, kapasîteya xebatkaran, mekanîzmayên serîlêdanê û plansaziya pêşerojê vedihewîne.

Pêvajoya berhevkirina daneyan di navbera 11'ê Mijdara 2025'an û 30'ê Çileyê 2026'an de pêk hat. Bi rêya e-nameyê bi hemû şaredariyên navçeyan re di serî de Şaredariya Bajarê Mezin a Stenbolê û daîreyên wan ên têkildar, di nav de ofîsên şaredar û cîgirên şaredaran, rêveberiyên karûbarên jin û malbatê, yekîneyên piştgiriya civakî, beşên agahiyên û sekretaryayên taybet re têkilî hate danîn. Dema ku rêjeya bersivê ya xwestî nehat bidestxistin, bi rêya telefonê bi şaredariyan re têkilî hate danîn, û e-nameyên şopandinê ji navnîşanên wan ên Posteya Elektronîkî ya Qeydkirî (KEP) re hatin şandin; di qonaxa dawîn de, serlêdanên nivîskî yê fermî bi rêya PTT'yê di bin mafê agahdariyê de hatin şandin. Di encama vê stratejiya ragihandinê ya pîrkanal de, bi tevahî 29 sazî ku ji 28 şaredariyên navçeyan û IMM pêk tê beşdarî lêkolînê bûn.

Di Pêvajoya Berhevkirina Daneyan de Zehmetiyên Ku Derketine Pêş

Di dema pêvajoya berhevkirina daneyan de gelek zehmetiyên bingehîn hatin dîtin. Yek ji zehmetiyên herî girîng negihîştina asta bersivê ya hêvîkirî ji bo forma agahdariya belavkirî bû. Astengiyên ragihandinê bêçalakiya navnîşanên Nameya Elektronîkî ya Tomarkirî (KEP) ku ji bo daxwazên agahdariya fermî tene bikaranîn li hin şaredariyan;

nexwestina hin rayedarên şaredariyê ji bo bersivdanê, ji ber ku wan pirsên di formê de "siyasî" didîtin; û nebûna yekîneyek diyarkirî an kesê têkiliyê di nav nexşeyên rêxistinî de ku bi taybetî ji bo çareserkirina tundûtûjiya li dijî jinan hatine erkdarkirin, tevlihevtir bû.

Di asta sazûmanî de, pêvajoya ji ber guherîna karmendên dubare di beşên têkildar de, tevliheviya navxweyî ya di derbarê desthilatdariyê de, û bandora neyînî ya kiryarên qanûnî yê ku di sala 2025'an de li dijî hin şaredariyan û şaredaran hatine girtin li ser xebatê û amadebûna şaredariyan ji bo hevkariyê bêtir tevlihev bû. Vê tecrûbeyê ne tenê zehmetiyên teknîkî yê têkildarî berhevkarina daneyan, lê di heman demê de pirsgerêkên avahîsaziyê yê ku rêveberiyên herêmî pê re rûbirû dimînin û carinan jî didomînin dema ku erkên xwe yê peydakirina karûbarên wekhev û gihîştî bi zimanê dayikê di şerê li dijî tundûtûjiya li dijî jinan de bicîh tînin, ronî kir.

Hevdîtinên Qadê

Civînên li qadê ne ji bo komkirina daneyan hatin lidarxistin; berevajî vê, ew piştî temambûna analîza daneyên anketê û amadekirina belgeya pêşniyarên polîtîkayê pêk hatin. Armanc ew bû ku ev belge bi şaredariyan re were parvekirin û pêşniyarên têkildarî gihîştina bi zimanê dayikê rasterast ji biryarderan re werin pêşkêşkirin. Li gorî vê yekê, civînên rûbirû ligel pênc şaredariyên navçeyan (Arnavutkoy, Ataşehir, Avcılar, Beyoğlu û Sancaktepe) û Şaredariya Bajarê Mezin a Stenbolê hatin lidarxistin. Di dema hîlbijartina şaredariyan de, pîvanên wekî mezinahiya nifûsê û zêdehiya koçberiyê (bi taybetî nifûsa Kurdan), hebûna xizmetên ji bo jinan, vekirîbûna li hemberî hevkariya bi rêxistinên saziyên sîvîl re, girêdana bi partiyên siyasî ve, û hevsengiya di navbera aliyê Ewropî û Anatolyayê yê bajêr de li ber çavan hatin girtin. Hevdîtin hatin tomarkirin û notên hatine berhevkarin ji aliyê tîmê ve hatin nirxandin. Di vî warî de, hevdîtinên li qadê pêkhatiya parêzvaniyê ya projeyê pêk tînin.

Nexşeya Dijîtal

Ji bo yekkirina agahiyên derbarê xizmet, navnîşan, demjimêrên xebatê û hûngiliyên navçeyan ên yekîneyên piştgiriya jinan ên şaredariyan de, destpêşxeriyê nexşekirina dijîtal hate pêkanîn; encama vê yekê, destpêkirina nexşeyê serhêl a bi navê "JinMap" bû ku bi temamî Kurdî ye (jinmap.kadinzamani.org).

Analîza Daneyan

Daneyên hejmarî yê ku ji anketê hatine bidestxistin bi rêya tabloyên û grafîkan hatin kurtkirin, lê bersivên vekirî bi rêya dabeşkirina wan li gorî kategoriyan tematîk hatin analîzkirin. Encamên hejmarî yê ji hevpeyvînê li qadê, ligel encamên anketê hatin nirxandin. Hemû encam bûn bingeha beşên raporê yê bi sernavên "Encamên Çavdêriyê", "Encam" û "Pêşniyarên Polîtîkayê".

2. ENCAMÊN ÇAVDÊRIYÊ

Beşdariya Giştî

Bîst û nehmazî (28 şaredariyên navçeyan û Şaredariya Bajarê Mezin a Stenbolê - ÎBB) bersiv dan wê anketê ku ji ÎBB û 39 şaredariyên navçeyan re hatibû şandin; lêbelê, tevî hemû hewldanên têkiliyê, 11 şaredariyên navçeyan bersiv nedan. Ev yek tê wateya rêjeyê beşdariyê ya nêzikî %72,5. Hin ji wan şaredariyên ku bersiv nedan, xwe ji bersivdanê dûr girtin û diyar kirin ku ew pirsên di pêvajoyên ragihandina nivîskî û devkî de hatine pirsîn wekî mijarên "siyasî" dibînin, hinên din jî tu sedem nîşan nedan.

Ev rewş nîşan dide ku ji bo rêveberiyên herêmî, pêşkêşkirina xizmetên pirzimanî di çarçoveya têkoşîna li dijî tundiya li ser jinan de, dikare ne

tenê wekî qadeke xizmetê ya teknîkî û îdarî, lê wekî mijareke siyasîbûyî were dîtin. Asta beşdarî û şefafiyetê bixwe divê wekî encameke serbixwe were hesibandin; redkirina parvekirina agahîyan di qadeke girîng a wekî têkoşîna li dijî tundiya li ser jinan de, nîşaneyê girîng e derbarê berpirsiyariyê de.

Tabloya li jêr, wan şaredariyan nîşan dide ku beşdarî lêkolînê bûne û her wiha yê ku beşdar nebûne.

Şaredariyên Ku Beşdarî Xebatê Bûne	Şaredariyên Ku Beşdarî Xebatê Nebûn
Şaredariya Bajarê Mezin a Stenbolê (İBB)	Şaredariya Arnavutkoyê
Şaredariya Adalarê	Şaredariya Başakşehirê
Şaredariya Ataşehirê	Şaredariya Çatalca'yê
Şaredariya Avcılarê	Şaredariya Eyupsultanê
Şaredariya Bağcılarê	Şaredariya Kagıthane'yê
Şaredariya Bahçelievlerê	Şaredariya Kuşçukmeceyê
Şaredariya Bakırkoyê	Şaredariya Pendikê
Şaredariya Bayrampaşayê	Şaredariya Silevriyê
Şaredariya Beşiktaşê	Şaredariya Sultanbeyliyê
Şaredariya Beykozê	Şaredariya Şile'yê
Şaredariya Beylikduzuyê	Şaredariya Uskudarê
Şaredariya Beyoğlu'yê	—
Şaredariya Büyükçekmece'yê	—
Şaredariya Çekmekoyê	—
Şaredariya Esenlerê	—
Şaredariya Esenyurtê	—

Şaredariyên Ku Beşdarî Xebatê Bûne	Şaredariyên Ku Beşdarî Xebatê Nebûn
Şaredariya Fatîhê	—
Şaredariya Gazîosmanpaşayê	—
Şaredariya Gungorenê	—
Şaredariya Kadıkoyê	—
Şaredariya Kartalê	—
Şaredariya Maltepeyê	—
Şaredariya Sancaktepeyê	—
Şaredariya Sariyerê	—
Şaredariya Sultangaziyê	—
Şaredariya Şişliyê	—
Şaredariya Tuzlayê	—
Şaredariya Umraniyeyê	—
Şaredariya Zeytînburnuyê	—

*Tabloya 1: Şaredariyên ku beşdarî lêkolînê bûne û yê ku beşdar nebûne
(Bi giştî: 29 beşdar, 11 ne beşdar)*

Rolên Sazûmanî yê Nûnerên Ku Bersivdane

Hêjayî gotinê ye ku bersivên ji bo pirsnameyê ji sernav û yekîneyên cihêreng ên şaredariyan hatine wergirtin. Bersiv hem ji aliyê kesên xwediyê rol û pozîsyonên cûrbecûr ve wekî cîgirê şaredar, endamên meclîsê, psîkolog, sosyolog û karmendên îdarî û hem jî ji aliyê yekîneyên saziyê ve wekî Midûriyeta Xizmetên Piştigiriya Civakî, Midûriyeta Xizmetên Jin û Malbatê, Yekîneya Wekheviyê û Midûriyeta Karûbarên Çandî û Civakî hatine pêşkêşkirin.

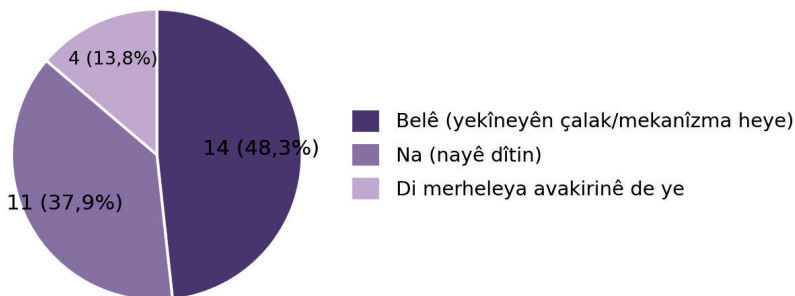
Kar / Yekîne	Hejmar
Cîgirên Şaredaran	6
Rêveberiya Xizmetên Piştgiriya Civakî	3
Rêveberiya Xizmetên Jin û Malbatê	3
Rêvebir	2
Endamên Meclîsê	2
Psikolog	2
Sosyolog	2
Rêveberiya Çand û Karûbarên Civakî	1
Serokê Komîsyona Koçber û Penaberan	1
Berpîrsên Yekîneya Wekhevîyê	1
Berpîrs (ne hatiye diyarkirin)	1
Xebatkarên Bûroyan	1

Tabloya 2: Belavbûna Navnîşanên Nûnerên Şaredariyê yê ku Bersiva Lêkolînê Dane

Herçend ev cihêrengî di nihêrîna ewil de wekî nîşana beşdariyeke berfireh xuya bike jî, encamên lêkolînê êşkere dîkin ku di nava şaredariyan de ti qadeke zelal a berpirsiyariya sazîbûnê ya têkildarî xizmetên pirzimanî nehatiye diyarkirin. Ew rastiya ku pîrsên li ser heman mijarê ji aliyê kesên cûda ve hatine bersivandin, nîşan dide ku pêşkêşkirina xizmetên pirzimanî ne di bin kontrola siyasî, standard an çarçoveyeke desthilatdariyê ya taybet de ye. Bi taybetî di qadeke girîng a wekî têkoşîna li dijî tundiya li ser jinan de, kombûna zanîn û pratîka têkildarî xizmetên pirzimanî di destê çend kesên kêmtir de, ji bo berdewamiya xizmetê, bîra sazîbûnê û pêbaweriyê metirsiyeke mezin çêdike.

Yekîneya' Mekanîzmaya Têkoşîna li Dijî Tundiye

Herçend %48,3 (14) ji şaredariyan diyar kirin ku yeke an mekanîzmayeke wan a çalak heye, %37,9 (11) anîn ziman ku niha pêkhateyeke wiha nîne, û %13,8 (4) jî ragihandin ku mekanîzmayên wiha di qonaxa amadekarî an avakirinê de ne.

Grafîk 1: Yekîne/Mekanîzmayên Têkoşîna li Dijî Tundiya li Hemberî Jinan li Şaredariyan

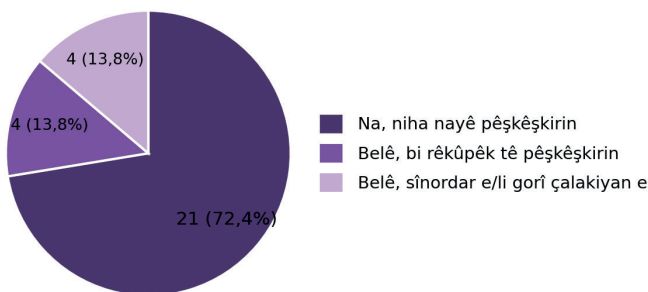
Rewş	Hejmara Şaredariyan	Rêje
Yekîmeyên çalak/mekanizma heye	14	%48,3
Nayê dîtin	11	%37,9
Di merheleya avakirin/amadekariyê de ye	4	%13,8

Tabloya 3: Belavbûna yekey/mekanîzmayên têkoşîna li dijî tundiyê
Ev belavbûn nîşan dide ku avahiyên sazûmanî yê ji bo têkoşîna li dijî tundûtûjiyê hatine veqetandin hîn bi awayekî berbelav û standardîzekirî li seranserê hemû şaredariyan nehatine damezrandin; li hin şaredariyan, pêşkêşkirina xizmetê di pêvajoya pêşkeftin û sazûmanîkirinê de ye. Nebûna avahiyek wisa li yek ji her sê şaredariyan nîşan dide ku valahiyek avahîsaziyê heye ku rê li ber bilindkirina têkoşîna li dijî tundûtûjiya li dijî jinan vedike bo statuya pêşîniyek sazûmanî li ser asta herêmî.

Rewşa Niha ya Pêşkêşkirina Xizmeta Pirzimanî

Daneyên di derbarê rewşa niha ya pêşkêşkirina xizmeta pirzimanî de bi zelaî nîşan didin ku ev xizmet hîn di nav rêveberiyên herêmî de belav nebûne. %72.4 (21) ji şaredariyên ku beşdarî anketê bûn diyar kirin ku ew tu xizmetên pirzimanî peyda nakin. Berevajî vê, çar şaredariyan ragihandin ku ew bi rêkûpêk xizmetên pirzimanî peyda dikin, dema ku çarên din diyar kirin ku xizmetên weha bi deverên an çalakiyên taybetî ve sînordar in.

Na, niha nayê pêşkêşkirin
Belê, bi pêrgal pêşkêş dibe
Belê, sînordar e/li gor çalakiyan e

Grafîk 2: Rewşa Niha ya Pêkanîna Xizmetguzariya Pirzimanî li Şaredariyan

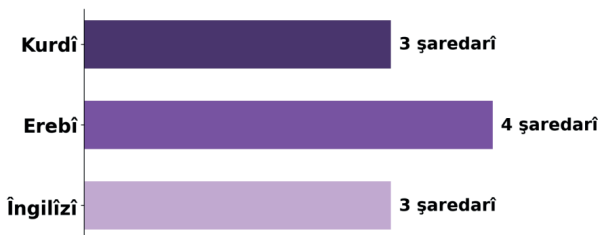
Rewş	Hejmara şaredariyan	Rêje
Xizmetên pirzimanî nayên pêşkêşkirin	21	%72,4
Bi pêrgal pêşkêş dibe	4	%13,8
Sînordar e/ Li gor çalakiyan e	4	%13,8

Tabloya 4: Belavbûna pêkanîna xizmetguzariya pirzimanî

Ev belavbûn nîşan dide ku xizmetên pirzimanî di piraniya şaredariyan de nebûne pratîkek xizmeta giştî ya sazûmanî û berdewam; pratîkên heyî bêsêrûber, parçekirî ne û bê berdewamî ne. Rastiya ku hejmara giştî ya van însiyatîfên birêkûpêk lê sînordar tenê bi heşt şaredariyan ve sînordar e, nîşan dide ku pêşkêşkirina xizmetan bi zimanê dayikê û xizmetên pirzimanî ji standardek xizmeta giştî li ser asta Stenbolê dûr e.

Cihê Kurdî di Xizmetên Pirzimanî de

Ji şaredariyên ku dibêjin ew xizmetên pirzimanî pêşkêş dikin hat pirsîn ka ew ji bo pêşkêşkirina xizmetan kîjan zimanan bikar tînin. Her çend pêşkêşkirina xizmetan bi Erebî (4 şaredarî) û Îngilîzî (3 şaredarî) derdikeve pêş jî, hejmara şaredariyên ku xizmetan bi Kurdî pêşkêş dikin tenê bi sêyan ve sînordar bû. Şaredariyên ku ragihandine ku xizmetan bi Kurdî pêşkêş dikin Bağcılar, Avcılar û Şaredariya Bajarê Mezin a Stenbolê ne.

Şaredariyên ku xizmetê bi Kurdî pêşkêş dikin: Bağcılar, Avcılar û Şaredariya Bajarê Mezin a Stenbolê

Grafik 3: Zimanên ku ji aliyê şaredariyên xizmetên pirzimanî pêşkêş dikin ve tene pêşkêşkirin

Zimanê Tê Pêşkêşkirin	Hejmara Şaredariyan
Erebî	4
Kurdî	3
Ingilîzî	3

Tablo 5: Zimanên ku ji aliyê şaredariyên xizmetên pîrziimanî pêşkêş dikin ve tene pêşkêşkirin (bijartina pîrvebijarkî)

Ev dîtin êşkere dike ku, heta di şaredariyên ku pratîkên xizmetê yê pîrziimanî hene de jî, zimanê Kurdî di nav zimanên herî kêmtir temsîlîkirî de ye. Xuyabûna mezintir a dabînkirina xizmetê bi zimanên Erebi û Îngilîzî nîşan dide ku xizmetên pîrziimanî bi giranî di çarçoveya polîtîkayên ku li ser koçber û penaberan disekin de tene çareser kirin. Ev rewş nîşan dide ku jinên ku zimanê wan ê dayikê Kurdî ye, ku beşek girîng a nîfûsa Stenbolê pêk tînin di derbarê xizmetên herêmî de di rewşek duyemîn û nedîtî de dimînin.

- Xizmetên Kurdî bi rêya ragihandina rasterast, yek bi yek a karmendên ku bi Kurdî diaxivin tene peyda kirin, ne bi rêya pergalek saziyî (li seranserê her sê şaredariyan de).
- Tenê şaredariyek (Bagcılar) ji bo vê armancê personelan girtiye; li yê din, dabînkirina xizmetê bi jêhatîbûnên zimanî yê takekesî yê karmendên heyî ve girêdayî ye.

Hate destnîşan kirin ku li her sê şaredariyan, xizmetên Kurdî bi rêya ragihandina rasterast ji hêla karmendên ku bi Kurdî diaxivin ve tene peyda kirin, ne bi rêya pergalek saziyî an mekanîzmayek fermî. Ev nîşan dide ku xizmetên Kurdî li şaredariyan hîn jî li ser bingeha kapasîteya kesane û înnîsiyatîfa takekesî tene kirin, ku di encamê de avahiyek di warê domdarî, standardîzekirin û parastinê sazûmanî de qels e. Bi taybetî di warên ku pêdivî bi berdevamî û têkiliyek baweriyê

heye; wekî xizmetên ku têkoşîna li dijî tundiya li dijî jinan dikin çareseriyên weha yê li ser bingeha takekesî, di avakirina pratîkek xizmeta giştî de ku gihîştina daîmî û wekhev misoger dike, têrê nakin.

Profîla 11 şaredariyên ku bersiva lêkolînê nedane ji bo dagirtina valahiyên di daneyan de girîng e. Bêdengiya van saziyan divê ne tenê wekî 'çavdêriyek îdarî', lê wekî nîşaneyek 'nexuyabûna siyasî' ya xizmetên pirzimanî di nav rêveberiyên herêmî de were şîrove kirin. Ev nebûna beşdarbûnê bi taybetî li herêmên ku nifûsa wan a mezin ji Kurdan pêk tê an jî dînamîkên civakî-siyasî yê cihêreng hene; di heman demê de rave dike ka çima nexşeyek berfireh a xizmetên pirzimanî bi tevahî nayê xêzkirin. Ji ber têkiliya di navbera profîlên şaredariyên beşdar û nîşaneyên civakî-aborî yê yê ne-beşdar de, êşkere dibe ku pêşkêşkirina xizmetan bi zimanê dayikê ne tenê 'bijartinek' e, lê nîşaneyek kapasîteya şaredariyek ji bo şefafiyeta demokratîk e.

Piştgirî û Karmendên Zimanê Kurdî di Rewşên Tundiye de

Tabloya jêrîn encamên di derbarê pêşkêşkirina piştgirî û agahdariya bi zimanê Kurdî ji bo jinên ku di dozên tundiye de alîkariyê digerin, li ser bingeha nirxandinek heşt şaredariyên ku ragihandine ku xizmetên pirzimanî pêşkêş dikin, pêşkêş dike.

Ragihandin	Hejmar
Na, sepanek an pratîkeke wiha nîne.	6
Belê, lê ne sistematîk e / însiyatîfa takekesî ye.	1
Belê, polîtîka an jî pratîkeke nivîskî heye.	2

Tablo 6: Hebûna piştgirî û agahdariya bi zimanê Kurdî di rewşên tundûtûjîyê de

Di vê çarçoveyê de, heşt şaredariyên îdia dikirin ku xizmetên pirzimanî pêşkêş dikin, hatin nirxandin. Ji van, şeşan diyar kirin ku wan ti polîtîka an pratîkek ji bo peydakirina piştgirî an agahdariya bi zimanê Kurdî ji jinên ku ji ber tundûtûjiyê li alîkariyê digerin tune ye. Şaredariyekê destnîşan kir ku piştgiriya bi zimanê Kurdî li gorî her rewşê bi destpêxeriya takekesî ya karmendên bi Kurdî diaxivin, ne di çarçoveya pratîkek sistematîk de, tê peyda kirin. Ev dîtin nîşan dide ku hebûna tenê xizmetên pirzimanî ne hewce ye ku gihîştina xizmetên ji bo têkoşîna li dijî tundûtûjiya li dijî jinan bi zimanê dayikê garantî bike. Heta di şaredariyên ku îdia dikin xizmetên pirzimanî pêşkêş dikin de jî, piştgiriya bi zimanê Kurdî bi gelemperî bi pratîkên sînorkirî, hesas û girêdayî kesî tê kirin, ne bi mekanîzmayek sazûmanî, domdar û sistematîk.

Karxistina Xebatkaran	Hejmar
Na, piştgiriya xebatkaran nîne.	4
Na, lê karmendên heyî yê ku bi Kurdî diaxivin, dema pêwîst be piştgiriya didin.	3
Belê, ji bo vê armancê personelên taybet hatine girtin (Şaredariya Bagcilarê).	1

Tablo 7: Bikaranîna karmendên pispor ji bo zimanê kurdî û zimanên din li şaredariyan

Ev belavbûn nîşan dide ku heta di şaredariyên ku xizmetên pirzimanî pêşkêş dikin de jî, xizmetên bi zimanê Kurdî bi piranî li ser bingeha jêhatîbûna zimanî ya takekesî ya xebatkarên heyî têne peyda kirin, ne bi rêya karmendên sazûmanî yê taybet. Rastiya ku tenê yek şaredarî ji bo vê armancê karmendên taybetî dixebitîne nîşan dide ku peydakirina xizmetan bi zimanê dayikê hîn wekî qadek ji bo veberhênana sazûmanî nehatiye pejirandin.

Mekanîzmayên Piştgiriye li Şaredariyên Bêyî Xizmetên Pirzimanî

Ji şaredariyên ku dibêjin ew xizmetên pirzimanî pêşkêş nakin hat pirsîn ka çi cure mekanîzmaya piştgiriye ji bo welatîyên ku zimanê wan ê dayikê ne Tirkî ye heye. Bersiv pir caran ew bû ku piştgirî bi rêya endamên xebatkaran an kesên xwedî jêhatîbûna zimanî ya têkildar tê peyda kirin, ne bi rêya mekanîzmayek sazûmanî (ji hêla 6 şaredariyan ve hatî destnîşan kirin). Li hin şaredariyan, ji ber çênekirina çareseriyek navxweyî, hewl tê dayîn ku bi şandina kesan bo Şaredariya Bajarê Mezin a Stenbolê (İBB) an rêxistinên civaka sivil piştgirî were peyda kirin; di heman demê de, li 5 şaredariyan bi tevahî mekanîzmayek piştgirî an referansê nînin.

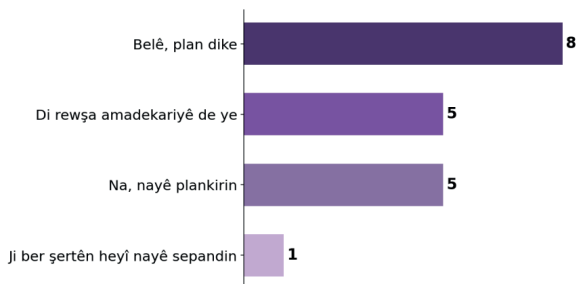

Grafîk 4: Mekanîzmayên Piştgiriye li Şaredariyên bêyî Xizmetguzariyên Pirzimanî

Ev wêne nîşan dide ku, di nebûna xizmetên pirzimanî de, gihîştina welatîyên ku zimanê wan ê dayikê ne Tirkî ye, bi înnîsyatîfên kesane, çareseriyên demkî û referansên derveyî ve girêdayî ye; di encamê de, dabînkirina xizmetên giştî yê wekhev û ewle di asta sazûmanî de nayê garantîkirin. Rastiya ku pênc şaredariyan ragihandine ku ti mekanîzmayên piştgiriye nîn in pir girîng e, ji ber ku ew nîşan dide ku astengiya ziman li hin şaredariyan bi tevahî tê paşguh kirin.

Mebesta Tevlîkirina Xizmetên Pirzimanî di Planên Pêşerojê de

Bersivên ji bo pirsê "Hûn planê dîkin ku pratîkên xizmeta pirzimanî di polîtîkayên xwe yê pêşerojê de bi cih bikin?" ku ji şaredariyên ku niha xizmetên weha pêşkêş nakin re tê pirsîn û lê hişyar di derbarê pêşerojê de nîşan dide.

Grafîk 5: Armanca tevlikirina xizmetguzariyên pirzimanî di planên pêşerojê de (19 şaredarî)

Araste	Hejmara Şaredariyan
Plansazî dîke	8
Armanca heye, di merheleya amadekariyê de ye	5
Plansazî nake	5
Ji ber şertên heyî nayê sepandin	1

Tablo 8: Armanca tevlêkirina xizmetên pirzimanî di planên pêşerojê de

Ji wan 19 şaredariyên ku bersiv dan, heştan diyar kirin ku ew plansazî dîkin xizmetên pirzimanî têxin nav xebatên xwe, lê pêncan jî anîn ziman ku armanca wan a vê yekê heye, lê pêkanîna wê hêj di qonaxa amadekariyê de ye. Berevajî vê, pênc şaredariyan ragihandin ku ew naxwazin di planên xwe yê pêşerojê de cihê bidin xizmetên pirzimanî. Ev bersiv nîşan didin ku pêşkêşkirina xizmetan bi zimanê dayikê bi

piranî di asta "mebestê" de maye û veneguheriye planên berbiçav ên ku demname, budçe û yekîneyên berpirsiyar ên diyarkirî li xwe digirin.

Rewşa Gavên Berbiçav ên Têkildarî Xizmetên bi Zimanê Kurdî

Bi rêya pirseke vekirî, ji şaredariyan hat pirsîn ka ew ê çî gavên berbiçav bavêjin eger bixwazî xizmetên bi zimanê kurdî pêk bînin; bersiv bi rêbaza dabeşkirina li gorî kategoriyeke yekane hatin analîzkirin.

Daxuyanî	Hejmara Şaredariyan
Kesên ku dibêjin ti plan an gavên berbiçav nînin	16
Bersivên ku niyeteke erênî nîşan didin lê hêj nehatine pêkanîn	6
Wanên ku nîşana bikaranînên sînorkirî/demkî ne (broşur, beralîkirin)	4
Kesên ku bi çavê fêrbûna zimanê Tirkî nêzîkî astengiya ziman dibin	1
Kesên ku pêşniyara gavên pêkhateyî û sazûmanî dikin (personel, yekîne, biryara meclîsê)	2

Tablo 9: Rewşa gavên berbiçav ên têkildarî xizmetguzariyên bi zimanê Kurdî

Ev analîz nîşan dide ku gavên berbiçav ber bi pêkanîna xizmetên bi zimanê Kurdî ve di piraniya şaredariyan de hîn negihîştine qonaxa plansaziyê. Zêdetirî nivê şaredariyên bersivdayî diyar kirin ku di vî warî de gav an bernameyên diyarkirî nînin. Her çend hejmareke sînorkirî ya şaredariyan mebesteke erênî nîşan didin jî, ev îrade hîn veneguheriye çalakiyên bernamêkirî an sazûmanî. Kêmbûna bersivên ku balê dikişînin ser tedbîrên avahî û sazûmanî nîşan dide ku divê xizmetên bi zimanê Kurdî bi polîtîkayên sazûmanî û mekanîzmayên biryardanê werin çareser kirin, ne ku li ser hewldanên takekesî bisekinin.

Astengiyên Têgihîştî

Analîzek tematîk a bersivên vekirî eşkere dike ku têgihîştina dijarîyên di derbarê pêkanîna xizmetên bi zimanê Kurdî de bi piranî ji hêla rastiya ku niha xizmetên weha nayên peyda kirin ve tê şêwe girtin. Beşek girîng a şaredariyên bersivdayî (12 şaredarî) diyar kirin ku ew nikarin dijarî an astengiyên taybetî di vî warî de destnîşan bikin ji ber ku ew niha xizmetên bi zimanê Kurdî pêşkêş nakin.

Pêşkêşkirina xizmetên bi zimanê Kurdî bi tevahî li ser bingeha înisyatîfa takekesî ya endamên karmendan xetereyek krîtîk di derbarê "bîra sazûmanî" û "berdewamiya xizmetê" de çêdike. Eger xebatkarên têkildar were guhertin, bo saziyeke din were veguhastin, an jî ji e-nameya xwe derkeve, kapasîteya şaredariyê ya pêşkêşkirina xizmetên bi zimanê Kurdî bi tevahî tê ji holê rakirin. Ev rewş xizmetê ji bicihanîna mafekî vediguherîne "alîkariyekê" ku bi hebûna tesadûfî ya pisporek di şaredariyê de ve girêdayî ye. Li gorî vê modelê ku prosedurên saziyî tune ne; jin bi fikara domdar a meraqkirina gelo karmendek ku bi zimanê wan ê dayikê diaxive di wê gavê de berdest e, digihîjin xizmetan; ev yek ewlehiya mekanîzmaya serlêdanê ji destpêkê ve, nemaze di rewşên trawmatîk de wekî bûyerên tundûtûjiyê, têk dide.

Zehmetî/ Astengî	Hejmara Şaredariyan
Astengî nayên tespîtîkirin, ji ber ku xizmet bi kurdî nayên pêşkêşîkirin.	12
Kesên ku difikirin ti astengî nînin	6
Sînoren yasayî, kapasîteya sazîyî û çavkaniyan	4
Kesên ku li ser bingeha nebûna daxwazê tu astengiyê nabînin	3
Kesên ku balê dikişînin ser astengiyên siyasî û pêkhatayî	2

Zehmetî/ Astengî	Hejmara Şaredariyan
Kêmbûna personel û pisporiyê	1
Zehmetiya ragihandin û îfadeyê	1

Tablo 10: Zehmetî û Astengiyên ku di Pêkanîna Xizmetguzariyên bi Zimanê Kurdî de Têne Dîtin

Bersivên ku dibêjin "ti astengî tune ne" pir caran bi tekezî li ser "xizmeta wekhev" têne dayîn; ev nêzikatî eşkere dike ku hewcedariya xizmetên pirzimanî di nav gotara "xizmeta wekhev" de nayê dîtin û wekî qadeke polîtîkayê ya cuda, plansazkirî û hedefgirtî nayê çareserkirin. Hin şaredarî van astengiyan bi kêmbûna daxwazê ve girêdidin, lê astengiyên zimanî bi xwe dikarin meyla lêgerîna xizmetan sînordar bikin. Hejmareke kêmtir ji şaredariyan astengiyan di warê qanûndanîn, kapasîteya sazûmanî, sînorkirinên çavkaniyan û bi taybetî tîrsa siyasî û îdarî de destnîşan dikin; ev bersiv nîşan didin ku dijwarî di serî de xwezaya avahî û siyasî ne, ne teknîkî.

Dema ku encam bi tevahî têne nirxandin, eşkere dibe ku dijwarîyên di derbarê xizmetên bi zimanê Kurdî de ne di serî de ji kêmasiyên teknîkî, lê ji têkçûna pêkanîna wan, nedîtîkirina daxwazê û tirsên siyasî-sazûmanî derdikevin. Ev wêne eşkere dike ku xizmetên pirzimanî ne tenê karekî îdarî yê duyemîn ji bo rêveberiyên herêmî ne, lê qadeke polîtîkayê ye ku tenê bi îradeya siyasî ya zelal û biryardariya sazûmanî dikare were pêkanîn.

Dozîneweyên Sereke

- Xizmetên pirzimanî li şûna siyaseta saziyan, xwe dispêrin înnîsiyatîfa takekesî.
- Zimanê Kurdî di nav xizmetên pirzimanî de zimanê herî kêmtîmsîlkirî ye (tenê 3 şaredarî).

- Cûrbecûrîya kes û yekîneyên ku bersiva pirsan didin nîşan dide ku berpirsiyariya saziyan a zelal tune ye.
- Astengiyên ku têne dîtin bi piranî ji nebûna tevahî ya xizmetê derdikevin; çend şaredarî astengiyên qanûnî, çavkanî, an siyasî/avahî destnîşan dikin.
- Pêşkêşkirina xizmetê bi zimanê dayikê ji bo piraniya şaredariyan tenê meseleyek "mebestê" dimîne; ew venaguhere plan, demên diyarkirî, an budçeyan.

Hevdîtinên Qadê

Ji bo ku têgihîştineke kûrtir li ser daneyên hejmarî yê ji pirsnameya elektronîkî hatine bidestxistin û nêzîkatiyên şaredariyan ji bo peydakirina xizmetan bi zimanê dayikê di çarçoveyên sazûmanî yê taybetî de werin fêmkirin, hevpeyvînên rûbirû bi pênc şaredariyên navçeyan (Arnavutkoy, Ataşehir, Avcılar, Beyoğlu, Sancaktepe) û Şaredariya Bajarê Mezin a Stenbolê re hatin kirin. Dema hîlbijartina şaredariyan, pîvanên wekî mezinahiya nifûsê, zêdebûna koçberiyê (bi taybetî nifûsa Kurd), hebûna xizmetan ji bo jinan, vekirîbûna ji bo hevkariya civaka sîvîl, girêdana bi partiyên siyasî û hevsengiya di navbera aliyên Ewropî û Anatolyayê yê bajêr de hatin hesibandin.

Hevpeyvînan bi formateke nîv-sazûmankirî şopand ku li ser mijarên pêşwext hatine destnîşankirin disekine û di heman demê de ji bo hevpeyvînkaran cîh dihêle ku tecrûbe û nirxandinên xwe parve bikin. Pirs li ser çar warên sereke disekin: xizmet û yekîneyên heyî yê şaredariyê yê ji bo têkoşîna li dijî tundiya li dijî jinan hatine veqetandin; gelo xizmet bi zimanê dayikê (bi taybetî bi Kurdî) têne peyda kirin û, heke wusa be, bi kîjan mekanîzmaya; şaredarî çawa astengiyên li pêşîya peydakirina xizmetan bi zimanê dayikê destnîşan dike; û gelo di vî warê de planên pêşerojê hene. Dema ku bi hev re hatin analîzkirin, şaredariyan sê profilên cihêreng di derbarê vekirîbûna xwe

ya ji bo hevkarîyê û nêzîkatiya xwe ya ji bo pey dakirina xizmetan bi zimanê dayikê de eşkere kirin:

Şaredariyên ku ji Bo Xebatên Qadê hatine Serdanê û Profîla Hevkarîyê	
Şaredariya Bajarê Mezin a Stenbolê 11 Adar 2026	Piştgiriye bi Kurdî dide
Şaredariya Avcilarê 7 Nisan 2026	Piştgiriye bi Kurdî dide
Şaredariya Beyogluê 16 Adar 2026	Vekirî, çavkani kêm e
Şaredariya Ataşehirê 1 Nisan 2026	Vekirî, çavkani kêm e
Şaredariya Sancaktepeyê 8 Nisan 2026	Vekirî, çavkani kêm e
Şaredariya Arnavutköyê 2 Nisan 2026	Tevkarî naxwaze

Grafîk 5: Şaredariyên ku ji bo xebatên qadê û hevkarîyê hatine serdanê û profîla wan

Di nav şaredariyên ku di dema xebata qadê de hatine ziyaret kirin, Şaredariya Bajarê Mezin a Stenbolê (ÎBB) û Şaredariya Avcılarê wekî saziyên ku bi rastî piştgiriye bi Kurdî peyda dikin, derketin pêş. ÎBB Xeta Piştgiriya Jinan a 24/7 dixebitîne ku alîkariyê bi Tirkî, Kurdî, Erebi û Îngilîzî pêşkêş dike; lêbelê, ev kapasîte hîn ji bo hemî navendên şewirmendiyê nehatiye berfireh kirin. Avcılar di çarçoveya Protokola Alîkariya Awarte de ku bi ÎBB'yê re îmze kiriye û heta roja raporê 19 şaredarî tê de ne piştgiriya Kurdî peyda dike, lê hejmara xebatkarên ku bi Kurdî di nav saziyê de bi sînore, û politîkayeke xizmeta pîrzmanî ya ku berê hatiye amadekirin ji ber sînorkirinên çavkanî û pêşniyan nekariye bi tevahî were bicîhkirin.

Her çend Beyoglu, Ataşehir, û Sancaktepe ji bo vê mijarê vekirî ne û amade ne ku hevkarîyê bikin jî, ji ber sînorkirinên çavkaniyan nekarîne dabînkirina xizmetan bi zimanê dayikê veguherînin politîkayeke

sazûmanî. Li van şaredariyan, xizmeta bi zimanê Kurdî ne wekî pratîkek sazûmanî lê wekî vebijarkek ku dema ku hewcedarî çêbibe were hesibandin tê derman kirin, bêtî ku bernameyek pêkanîne ya berbiçav were pêşkêş kirin. Şaredariya Arnavutkoyê diyar kir ku ew xizmetên xwe bi tenê bi zimanê Tirkî dike û ti daxwazek ji bo tiştêkî din wernegirtiye; dema ku astengiya ziman hate rakirin, şaredariyê lêpirsîn wekî kiriyarek cudakariyê dît û ji hevkarîyê re bêbersiv ma. Ev mînak bi awayekî berbiçav nîşan dide ka çawa hin hikûmetên herêmanî pîrsgirêkê wekî mijarek siyasî dibînin.

Xalek hevpar di hemû nîqaşan de nebûna şaredariyekê ye ku tê de dabînkirina xizmetê bi zimanê dayikê siyasetek sazûmanî û garantîkirî be. Heta di şaredariyên ku piştgiriya bi zimanê Kurdî pêşkêş dikin de jî, ev pratîk ne ewle dimîne, bi destpêşxerîya takekesî, jêhatîbûna zimanê xebatkarên û îradeya siyasî ve girêdayî ye.

Pêvajoya Parvekirin û Agahdariyê

Hevpeyvînên qadê ne tenê ji bo berhevkirina daneyan xizmet kirin, lê di heman demê de veguherî pêvajoyek parêzvanî û parvekirina agahdariyê. Analîza daneyên ku di dema lêkolînê de hatine berhevkirin û belgeya pêşniyara siyasetê ya encam rasterast ji pênc şaredariyên navçeyê yê ku beşdarî hevpeyvînan bûn û ji Şaredariya Bajarê Mezin a Stenbolê re hatin pêşkêş kirin. Vê yekê hişt ku şaredarî rasterast dîtînen têkildarî deverên xizmeta xwe û pêşniyarên berbiçav ji bo xurtkirina gihîştina xizmetên bi zimanê dayikê binirxînin.

Ev gav nîşan dide ku lêkolîn ji tenê nirxandina rewşa heyî wêdetir çû; ew veguherî hewldanek parêzvanîyê ya çalak ku armanca wê ew e ku guhertinê bi parvekirina dîtinan rasterast bi biryarderan re bimeşîne. Komeleya Dema Jinan vê pêvajoyê ne wekî danûstandinek yekcarî, lê wekî destpêka hevkarîyek avahîsaziyê ji bo çareserîyan bi şaredariyan re dibîne.

Xebata Nexşeya Dijîtal: JinMap

jinmap.kadinzamani.org

Herçend Stenbol mazûvaniya yek ji mezintirîn nifûsên Kurd ên Tirkîyeyê dike jî, gihîştina jinan a bi mekanîzmayên têkoşîna li dijî tundiye û xizmetên piştewaniya civakî yê bi zimanê dayikê, gelekî sînordar e. Gelek jin nizanin ka kîjan beşa şaredariyê ya li navçeya wan piştgiriye pêşkêş dike; ev kêmbûna agahiye û perçebûna xizmetan dibe sedema rîskên ku jiyanê dixin xeteriyê, bi taybetî ji bo jinên ku rastî tundiye tên. Ji bo çareserkirina vê rewşa nedîtîne, Komeleya Dema Jinan dest bi xebateke nexşesaziya dijîtal a bi navê "JinMap" çêkir.

Ev nexşe, ku li ser navnîşana jinmap.kadinzamani.org tê dîtin, mekanîzmayên şaredariyan yê ji bo têkoşîna li dijî tundiya li ser jinan, navendên şewirmendiyê yê jinan û ya herî girîng xizmetên ku bi zimanê Kurdî piştgiriye didin, li yek derê kom dike. JinMap, bi naverokeke ku bi temamî bi Kurdî hatiye amadekirin da ku bi prensîba gihîştina bi zimanê dayikê re li hev were, argumana bingeîn a raporê ango mafê jinan ê gihîştina bi xizmetguzarî û agahiyan bi zimanê dayikê vediguherîne amûreke berbiçav. Li gorî pêdivî û nerînên wergirtî, nûjenkirina wê berdewam dike.

3. ENCAM

Di têkoşîna li dijî tundiya li ser jinan de, ziman asteke wisa ye ku pir caran nayê dîtin lê xwedî roleke diyarker e. Şiyana jinan ya ji bo vegotina wê tundiya ku rastî wê hatiye, fêrbûna mafên xwe û bi bawerî gihîştina mekanîzmayên parastinê, beriya her tiştî bi wê yekê ve girêdayî ye ku ew di wî zimanî de ango zimanê xwe yê dayikê de dikare herî baş xwe tê de îfade bike, wekî kesayeteke çalak were naskirin. Di vê çarçoveyê de, pêşkêşkirina xizmetan bi zimanê dayikê ne tiştekî wisa ye ku mirov guh nede. Ew parçeyêke bingeîn a wekhevîyê, gihîştina mafan û mafê jiyânê ye. Ev lêkolîn bi mebesta ronîkirina helwesta rêveberiyên herêmî yê li Stenbolê derbarê vî mafê bingeîn de hate kirin.

Daneyên ku hatine bidestxistin, wêneyekî zelal û balkêş derdixin holê. Ji wan 40 saziyên ku anket ji wan re hatibû şandin, 11'an qet bersiv nedan; hinek ji wan kesên ku bersiv nedan, xwe ji bersivdanê dûr girtin ji ber ku wan pirsên derbarê mijareke ewqas girîng de ango têkoşîna li dijî tundiya li ser jinan wekî mijarên "siyasî" didîtin. Piraniya mezin a şaredariyên ku bersiv dan (nêzîkî sê-çaran), diyar kirin ku ew qet xizmetên pirzimanî pêşkêş nakin. Herwiha, dema ku hat pirsîn ka ew jinên ku zimanê wan ê zikmakî ne Tirkî ye çawa digihîjin xizmetan, pênc şaredariyan diyar kirin ku ti mekanîzmayên wan ên piştgirî an arastekirinê tune ne; ev yek nîşan dide ku li hin saziyan, astengiya ziman bi temamî tê paşguhkirin.

Aliyê herî berbiçav ê nexuyabûna xizmetên ku bi zimanê Kurdî têne pêşkêş kirin ev e. Li bajarekî ku bi mîlyonan jinên Kurd lê dijîn, tenê sê şaredarî dibêjin ku ew di rewşên tundiye de piştgiriya bi zimanê Kurdî pêşkêş dikin; tenê yek şaredarî heye ku xebatkarên taybet girtiye da ku vê xizmetê saz bike. Rastiya ku Erebi û Îngilîzî ji Kurdî bêtir xuya dibin her çend xizmetên pirzimanî hebin jî êşkere dike ku pirzimanî bi piranî bi polîtîkayên ku koçberan hedef digirin ve sînordar e. Lê jinên Kurd ku beşek yekgirtî ya avahiya Stenbolê ne di xizmetên herêmî de bi

berdewamî têne paşguh kirin. Wekî din, çend xizmetên Kurdî yê ku têne pêşkêş kirin bê garantiyên saziyî ne; di şûna wê de, ew li ser bingehek hesas disekin ku bi hewldanên takekesî yê karmendên duzimanî, pêşîniyên rêveberiyên guherbar û guherînên îradeya siyasî ve girêdayî ye.

Bi hev re, ev dîtin nîşan didin ku gihîştina xizmetên bi zimanê dayikê hîn jî wekî qadeke siyasî ne di nav rêveberiyên herêmî de nehatiye destnîşankirin. Hevpeyvînên rûbirû bi şaredariyan re ne tenê ev wêne piştrast kirin lê di heman demê de ronî dan ser helwestên saziyî yê ku di binê daneyên statîstîkî de ne. Van hevpeyvînan eşkere kir ku, heta li şaredariyên ku nêzîkatîya wan a hevkarîyê herî vekirî ye jî, dabînkirina xizmetan bi zimanê dayikê ne bi yekîneyeke diyarkirî, budçeyek diyarkirî, an bernamêyek pêkanînê ve girêdayî ye, lê belê bi hebûna xebatkarên duzimanî û helwestên kesane yê rêvebiran ve girêdayî ye. Ya girîngtir, li hema hema hemû şaredariyan bêtir girêdana wan a siyasî vegotinek hevpar derket holê: îdiaya ku "daxwaz tune". Lêbelê, têkçûna daxwazên bi zimanekî taybetî ji bo gihîştina saziyek ku bi wî zimanî agahdariyê nade nayê wateya nebûna daxwazê; berevajî vê, ew nîşan dide ku astengiya ziman ji destpêkê ve van daxwazan bêhêvî dike. Bi vî awayî vegotina "daxwaz tune" dibe bingehek ji bo paşguhkirina pêdiviyek heyî û redkirina berpirsiyariya çareserkirina wê.

Ew rastiya ku bersivên anketê ji cûrbecûr yekeyên şaredariyê û sernavên kar hatine, nîşana nebûna berpirsiyarî û desthilateke sazûmanî ya zelal e di vî warî de; ev yek nîşan dide ku pêşkêşkirina xizmetan bi zimanê dayikê, li piraniya şaredariyan, ne bûye plan, bernamê û budçeyên berbiçav, lê belê wekî "mebestek" nezelal maye. Lêbelê, maf tenê dema ku were garantîkirin dibe mafekî rastîn. Xizmeteke ku bi însiyatîfa kesane ve girêdayî be û bi çûyîna rêveberikan tenê wîndî bibê êdî ne mafek e ku jin dikarin bi awayekî ewle piştî xwe bidin, lê belê dibe qenciyeke ku her keliyê dikare were betalkirin.

Encamên vê raporê û pêşniyarên polîtîkayê yê pêvekirî nîşan didin ku gihîştina xizmetguzariyan bi zimanê dayikê ne tenê tercîheke vebijarkî ye ku hukûmetên herêmî dikarin paşve bixin; ew berpirsiyariyeke sazûmanî ye ku pêdiviya wê bi gavên berbiçav heye. Karkirina karmendên ku bi Kurdî diaxivin, amadekirina materyalên agahdariyê yê pirzimanî, danîna gihîştina bi zimanê dayikê wekî armanceke diyarkirî di nav planên stratejîk de, û şopandina zelal a daneyên xizmetê, hemû gavên pêkan û gihîştî ne ji bo bicihanîna vê berpirsiyariyê.

Komeleya Dema Jinan vê raporê ne wekî belgeyeke dawî, lê wekî beşek ji hewldaneke berdewam a şopandin û parêzvaniyê dibîne. Şopandina pratîkan di vî warî de, eşkerekirina ceribandînên jinan û parvekirina encaman bi biryarderan re dê berdewam bike heta ku gihîştina bi zimanê dayikê bi temamî pêk were. Hêviya bingeîn a lêkolînê zelal e: divê rêveberiyên herêmî li gihîştina xizmetan bi zimanê dayikê di çarçoveya têkoşîna li dijî tundiya li ser jinan de ne wekî qenciyeke an mijareke niyetbaşiyê, lê wekî mafekî ku bi armancên berbiçav, yekîneyên berpirsiyar ên diyarkirî û budçeyên veqetandî hatiye misogerkirin, binêrin. Misogerkirina gihîştina mayinde ya bi zimanê dayikê bi pejirandina vê berpirsiyariya sazûmanî ve girêdayî ye.

4. PÊŞNIYARÊN POLÎTÎKAYAN

Encamên lêkolînê nîşan didin ku gihîştina bi zimanê dayikê hîn di nav rêveberiyên herêmî de nebûye siyaseteke sazûmanî. Derxistina vê valatiyê ne tenê meseleyeke biryara şaredariyê ye; ew pêdiviyek e ku ji mecbûriyeta plansazkirin, bicîhanîn û baştirkirina xizmetan li gorî prensîba "kes li paş nehiştin" derdikeve. Bi rastî, vîzyona "Stenbola Dadperwer" ku di Belgeya Stratejiya Vîzyona Stenbolê ya 2050 û Plana Çalakiya Wekheviya Herêmî ÎBB'yê de hatiye pabendkirin pêşbînî dike ku hemû jinên li bajêr bêyî cudakarî bigihîjin xizmetên şaredariyê.

Wekî pêdiviyek ji bo vê armanca tevlêbûnê û mafên niştecihên bajêr ku di Qanûna Şaredariyê ya Hejmar 5393'an de hatine destnîşankirin, ew pêdiviyek stratejîk e ku jinên Kurd beşek girîng a pêkhatiya demografîk a bêhempa ya Stenbolê pêk tînin. Ew divê bikaribin bigihîjin mekanîzmayên ji bo têkoşîna li dijî tundûtûjîyê bi zimanê xwe yê dayikê. Ev pêşniyarên polîtîkayê li gorî dîtinên qadê û analîzên stratejîk ên Komeleya Dema Jinan hatine pêşxistin da ku mekanîzmayên dijî-tundûtûjîyê jinên Kurd bikaribin bigihêjin.

Argumana "nebûna daxwazê" yek ji mekanîzmayên parastinê yê sereke ye ku şaredarî bi kar tînin da ku astengiyên li pêşîya gihîştina zimanê dayikê veşêrin. Lêbelê, ev arguman girêdana sedemê di navbera "astengiyên gihîştinê" û "nebûna daxwazê" de berevajî dike. Ger şaredariyek mekanîzmayên piştgiriyê yê bi zimanê Kurdî, lewhayan, an xebatkarên pîspor tune bin, nebûna serlêdanên ji bo xizmetên bi zimanê dayikê ne ku daxwaz tune ye, lê îspat dike ku xizmet "negihîştî ye". Daxwaz rasterast bi gihîştina saziyekê re rêjeyî ye; ji ber vê yekê, vegotina "nebûna daxwazê" di bingeh de qebûlkirina kêmasiya saziyê di pêşkêşkirina xizmetê de ye.

Rewşa Heyî û Qadên Pirsgerêkên Sereke

- Vegirtin: Bi hezaran jinên Kurd ên li Stenbolê dijîn, ji bilî tundiya li ser bingeha zayendê, ji ber astengiyên zimanî jî rastî cureyên cûrbecûr yê cudakariyê tên.
- Travma û Zehmetiya Derbirînê: Neçarhiştina jinên ku rastî tundiye hatine da ku di rewşa travmayê de xwe bi zimanekî duyemîn (Tirkî) îfade bikin, kalîteya piştgiya psîkolojîk û pêvajoyên yasayî kêmtir dibe.
- Newekheviya di Gihîştina Agahiyê de: Pêşkêşkirina agahiyên derbarê Qanûna Hejmar 6284'an û xizmetguzariyên piştgiya civakî yê şaredariyê de tenê bi zimanê Tirkî, rê li ber wê digire ku jinên Kurd bi taybetî yê ku nû hatine bajêr an jî ji mafê perwerdeyê bêpar mane derbarê mafên xwe yê yasayî de agahdar bibin.
- Nebûna Budce û Armanckirinê: Têkoşîna li dijî tundiye bi gelemperî bi awayekî nerasterast di bin banê "xizmetguzariyên civakî" de tê nirxandin û ji bo qadên taybet ên wekî "xizmetguzariyên bi zimanê zikmakî" ti budce nayê veqetandin.
- Nebûna Mekanîzma û Nexşekirinê: Derbarê hejmara daxwazên hatine wergirtin an jî zimanên ku li navendên piştgiyê yê heyî tene bikaranîn de, ti daneyeke zelal tune ye.
- Kêmasiya Karmendên Pispore: Li piraniya navendên xizmetguzariyê yê şaredariyan, hejmara psikolog, sosyolog û xebatkarên civakî yê ku dikarin bi Kurdî xizmetê bikin, bi awayekî krîtîk kêmtir e.
- Nebûna Materyalên Pîrzimanî: Broşur, naveroka malperê û materyalên bi vî rengî yê bi zimanê Kurdî ku mekanîzmayên gihîştina alîkariyê di rewşên tundiye de rave dikin, nayên amadekirin.

Tabloya Lihevhatina Mevzûat û Stratejiyê

Belgeyên Referans	Xala Ku Xwe Dispêre	Girêdana pêşniyara polîtîkayan
İstanbul Vizyon 2050	Dîtina "bajarekî wekhevîxwaz û dadperwer" û xizmetên civakî yê berfireh	Gihîştina zimanî standardeke teknîkî ye ku armanca edaleta civakî ya bajêr temam dike.
Plana Çalakiyê ya Herêmî ya Wekheviyê ya ÎBB'yê (YEEP)	Gihandina xizmetên bajêr ji bo komên lawaz û di bin rîskê de ne	Xizmeta bi zimanê dayikê ji bo pêkanîna YEEP'ê şertek e.
Qanûna Şaredariyê ya Hejmar 5393'an	Madeya 13'an: Mafên welatîbûnê; Madeya 14'an: Erkê dabînkirina cihên mêvanan	Rakirina astengiyên zimanî ji xizmetan şertek mafên ku bi hemwelatîbûna bajêr ve girêdayî ne ye.
Yasaya Hejmar 6284	Madeya 1/2-a: Standardên navneteweyî û qedexekirina cudakariyê	Pêşkêşkirina rêberiyê bi zimanekî ku kes fêm dike, prensîba qanûnî ya parastina bi bandor binpê dike.
Rêzîknameya derbarê Pêvajo û Prensîbên Xizmetên Giştî de	Prensîba wekheviya li ber yasayê û hêskirina gihîştinê	Divê astengiyên zimanî werin kêmkirin, ji ber ku ew kêmasiyeke îdarî pêk tînin.
UN Women "Bajarên Hevalên Jinan"	Mafê gihîştina xizmetên giştî û dadmendiyê bêyî tirs	Piştgiriya bi zimanê dayikê wekî mekanîzmayek ji bo jinan xizmet dike da ku bigihîjin edaletê.

Belgeyên Referans	Xala Ku Xwe Dispêre	Girêdana pêşniyara polîtîkayan
CEMR (Merca Wekheviya Ewropayê), md. 11	Têkoşina li dijî cureyên cihêreng ên cudakariyê û bersivdana pêdiviyên kêmaran	Daxwaza xizmetê bi zimanê dayikê beşek ji prensîba "wekhevî di pirrengiyê de" ye.
Belgeya Stratejiya Bihêzkirina Jinan (2024-2028) / SKA 5	Pêşxistina kapasîteya sazîbûnê û hêskirina gihîştinê	Plana çalakîyê ya neteweyî tekez li ser kapasîteya "gihîştina hemî jinan" dike.

Tablo 11: Tabloya Lihevhatina Yasadanîn û Stratejiyê

Çareseriyên Şênber

Pêşniyarên ku li ser bingeha dîtinên qadê û analîzek li ser qanûndanîne hatine pêşxistin, di çar warên temamker de hatine kom kirin.

A. Kapasîteya Sazûmanî û Pirzimanî di Yekîneyên Xizmetê de

- Îstîhdama Xebatkarên Pispor: Îstîhdama xebatkarên civakî û psikologên bi zimanê Kurdî li hemî Navendên Şewirmendiya Jinan, bi taybetî li taxên ku nifûsa wan Kurd e, mecbûrî dike.
- Piştgiriya Wergêrên Navendî: Avakirina "Hewza Wergêrên Video/Deng" a 24/7 a gihîştî da ku hemî yekîne bikaribin vê piştgiriye her dem ku hewce bike bi kar bînin.
- Perwerdehiya Xebatkaran: Bi awayekî periyodîk ji bo hemî karmendên ku di yekîneyên ku ji bo têkoşina li dijî tundûtûjiyê dixebitin, rûniştinên perwerdehiyê li ser "Rêveberiya Dozên Pirçandî" û "Mafên Xizmetê bi Zimanê Dayikê" organîze kirin.

B. Modela Gihîştin û Ragihandina Dijîtal

- Materyalên Ragihandina Pirzimanî: Çêkirina materyalên agahdariyê ku Qanûna Hejmar 6284'an, mafên stargehê, û xetên lezgîn ên awarte vedihewîne; bi Kurdî û gihîştina wan bi rêya platformên dijîtal.
- Navenda Piştgiriya Vegirtî: Çalakirina piştgiriya operatorên bi zimanê Kurdî ji bo raporên tundûtûjiyê li ser xeta "Alo 153" û xetên lezgîn ên piştgiriya şaredariyê
- Nexşeya Xizmeta Înteraktîf: Çêkirina nexşeyek dijîtal a berfireh ku şiyarên zimanî yê yekîneyên ku li dijî tundûtûjiyê şer dikin nîşan dide û wê bi nexşeyên heyî re entegre bike

C. Çareseriyên Beşdarî û Tax-navendî

- Tevkariya Herêmî: Avakirina mekanîzmayeke ragihandinê ya rasterast ku li ser şopandina doz û xebata qadê ye di navbera komeleyên herêmî yê ku jinên Kurd lê rêxistî ne û Yekîneyên Jinan ên ÎBB'yê (Şaredariya Bajarê Mezin a Stenbolê).
- Rûniştinên Hişyariyê bi Zimanê Dayikê: Lidarxistina rûniştinê herêmî li cihên wekî Malên Taxê û navendên ISADEM bi piştgiriya bi zimanê Kurdî.

D. Plansaziya Stratejîk: Armanc û Nîşaneyên Serbixwe

Tê pêşniyar kirin ku, di nav Planên Stratejîk ên şaredariyan ên 2025–2029'an de, astengiya ziman ne tenê wekî faktorek nerasterast di bin sernavê "xizmetên civakî" de were çareser kirin, lê belê "Tevlêbûna Zimanî di Pêşkêşkirina Xizmetê û Gihîştina bi Zimanê Dayikê" wekî armancek stratejîk a serbixwe were destnîşankirin.

Hejmara Nîşaneyê	Nîşaneyê Performansê	Armanc (2026–2029)
PG 1	Hejmara karmendên pispore (psîkolog, xebatkarên civakî) yê ku dikarin bi Kurdî xizmetê pêşkêş bikin	Ji bo her navendeke şewirmendiyê ya jinan herî kêmtir pisporek
PG 2	Rêjeya materyalên agahdarkirinê yê bi zimanên cuda (tevî Kurdî) li gorî giştî	Herî kêmtir. %30
PG 3	Rêjeya wan karmendên ku derbarê "Birêvebirina Dozan a Pirçandî û Mafên Zimanî" de perwerde dîtine	%100'ê xebatkarên yekîneyê
PG 4	Rêjeya bikaranîna mekanîzmayên bersivdayîna li hember tundiyê û asta razîbûnê di nav jinên ku zimanê wan ê zikmakî ne Tirkî ye de	Li gor zêdebûna salane û pîvana demkî
PG 5	Rêjeya wan stargeh û yekîneyên şewirmendiyê yê ku bi zimanê zikmakî piştgiriye didin, li gorî hejmara giştî ya yekîneyan	%100

Tablo 12: Nîşanderên Performansê û Armancên 2026–2029'an

Pêşniyarên Pêşîn û Sazûmanî

Ji bilî wan xalên çareseriyê yê ku li jor hatine diyarkirin, pênc pêşniyarên sereke derdikevin pêş; ev pêşniyar rasterast ji encamên lêkolînê hatine wergirtin û di demê kurt de dikarin bîr bicihanîn. Armanca van pêşniyaran ew e ku rasterast bersiva wan hincetan bidin ku pir caran ji aliyê şaredariyan ve tînin ziman: "daxwaz tune ye", "yekîneya berpirsiyar ne diyar e" û "çavkanî tune ne".

1. Tomarkirina Daneyên Ziman ji bo Testkirina Argumana "Nebûna Daxwazê"

Ew hinceta ku herî zêde ji aliyê şaredariyan ve tê anîn ziman ango "ji bo xizmetên bi zimanê Kurdî daxwaz tune ye" wê rastiye paşguh dike ku astengiyên zimanî di serî de rê li ber serlêdanan digirin; daxwaz tenê ji ber ku hatiye veşartin û nediyar maye, tê paşguhkirin. Ji bo şikandina vê çerxa xirab, tê pêşniyarkirin ku zimanê ku serlêder tercîh dike, li navendên şewirmendiya jinan û yekîneyên piştgiyariya civakî bi awayekî sistematîk (bi awayekî anonîm û li gorî protokolên ewlehiya daneyên kesane) were tomarkirin. Ev yek dê rê bide ku pêdiviya bi xizmetên bi zimanê zikmakî bi rêya daneyên objektîf were nîşandan û îdiaya "nebûna daxwazê" jî bike mijara piştrastkirinê.

2. Kirina Kapasîteya Xizmeta bi Zimanê Dayikê Wekî Pîvanek ji bo Personel û Kirînê

Piştgirîdanîna xizmetên bi zimanê dayikê li ser însiyatîfa kesane, qadeke krîtîk a lawaziyê pêk tîne. Ji bo derbaskirina vê rewşê, tê pêşniyarkirin ku pîvana "kapasîteya xizmeta Kurdî/pirzimanî" bi awayekî êşkere di daxuyaniyên kar ên şaredariyê yê ji bo xizmetên civakî û di şertnameyên peymanên xizmetguzariya derve de cih bigire. Ev yek dê xizmetên bi zimanê dayikê ji rewşeke xêrxwaziyê ya li gorî kêfa kesane, veguherîne standardeke sazûmanî.

3. Mezinkirina Modela Bagcîlarê Wekî Nimûneyek Pratîka Herî Baş

Dîtin nîşan didin ku tenê yek şaredarî (Bagcîlar) ji bo vê armancê karmendên taybet dixebitîne. Ev ezmûn ne tenê armancek razber e, lê modelek berbiçav e ku gengazbûna wê îsbatkirî ye. Tê pêşniyar kirin ku mînakî Bagcîlarê tevî pêvajoyên têkildarî xebatkar, budçekirin û pêşkêşkirina xizmetê bibe rêbernameyek pratîka çêtirîn û bi şaredariyên din re were parve kirin.

4. Berfirehkirin û Standardîzekirina Protokola Alîkariya Awarte ya ÎBB'yê

Hevpeyvînên meydanê eşkere kirin ku piştgiriya bi zimanê Kurdî di bin Protokola Alîkariya Awarte ya ku bi Şaredariya Bajarê Mezin a Stenbolê (ÎBB) re hatiye îmzekirin de tê peyda kirin, ku heta roja raporê 19 şaredarî beşdar bûn. Tê pêşniyar kirin ku ev mekanîzmaya heyî were berfireh kirin da ku şaredariyên ku hîn ne beşdarên peymanê ne jî di nav xwe de bigire û standardek ji bo piştgiriya bi zimanê dayikê (bi taybetî Kurdî) bi eşkere di metna protokolê de were bicîh kirin.

5. Rapora Salane ya Xizmeta Zimanê Dayikê û Şefafî

Ji bo xurtkirina hesabdayînê, tê pêşniyar kirin ku şaredarî daneyên sereke yê derbarê kapasîteyên xizmeta zimanê dayikê (zimanên serîlêdanê, hejmara karmendên pîspor, materyalên pîrzimanî yê hilberandî) salê carekê bi raya giştî û civaka sivîl re parve bikin. Ev şefafî çavdêriya pêşveçûnê hêsan dike û mekanîzmayek teşwîqê ya erênî di navbera şaredariyan de ava dike.

Encam û Bangewaziya Hevkariyê

Tundiya li dijî jinan pîrsgirêkek e ku bi awayekî bingeşîn gefê li jiyana jinan dixwe û rê li ber beşdariya wan a di jiyana civakî de digire; ev yek pêdivî bi têkoşîneke hevpar û bi biryar hem li ser asta civakî û hem jî ya herêmî ye têkoşînek ku bi rêya plan û polîtîkayên pîralî, berfireh û tevgergir tê meşandin. Bicîkirina perspektîfa wekheviya zayendî bi awayekî pîralîzimanî di nav hemû plan û însiyatîfên şaredariyan de, ji bo misogerkirina tevlîbûna jinan di hemû warên jiyana bajêr de girîng e. Pêşkêşkirina piştgiriya bi zimanê dayikê, şertê bingeşînê hêsanîkirina gihîştina mafan e. Divê ev xizmet ne tenê wekî beşek ji çalakiyên heyî were dîtin, lê divê wekî stûneke sereke ya polîtîkaya şaredariyê were pejirandin. Wekî Komeleya Dema Jinan, em dixwazin amadebûna xwe ji bo avakirina hevkarîyeke sazûmanî bi hemû şaredariyan re diyar bikin; ev hevkarî dê derbarê plankirina vê armanca taybet, şopandina nîşanderên têkildar û pêkanîna wê ya li qadê de be.

ÇAVKANÎ

Di çarçoveya vê lêkolînê de, ev yasadanîn, belgeyên stratejiyê û çavkaniyên jêrîn hatine nixandîn:

- Yasaya Şaredariyan a Hejmar 5393.
- Yasaya Rêvebirin û Kontrolkirina Darayiya Giştî ya Hejmar 5018.
- Yasaya Şaredariyên Mezin a Hejmar 5216.
- Yasaya Hejmar 6284 a derbarê Parastina Malbatê û Pêşlêgirtina Tundiya li Dijî Jinan de.
- Plana Çalakiyê ya Neteweyî ya 4'emîn a Têkoşîna li Dijî Tundiya li Dijî Jinan (2021–2025), Wezareta Malbat û Xizmetên Civakî.
- Belgeya Stratejiyê û Plana Çalakiyê ya Bihêzkirina Jinan (2024–2028).
- Belgeya Vîzyonê û Plana Çalakiyê ya Parastin û Bihêzkirina Malbatê (2024–2028).
- Stratejiya Ewropî ya Wekheviya Zayendî (2020–2025).
- Peymana Rakirina Hemû Cureyên Cudakariya li Dijî Jinan (CEDAW).
- Peymana Konseya Ewropayê ya derbarê pêşlêgirtin û têkoşîna li dijî tundiya li dijî jinan û tundiya navmalî de (Peymana Stenbolê).
- Plana Pêşveçûnê ya Yazdehemîn (2024–2028).
- Armançên Gerdûnî yê Pêşveçûna Berdewam (SKA), Neteweyên Yekbûyî (2015–2030).
- Belgeya Stratejiya Vîzyona Stenbolê ya 2050'yî.
- Plana Çalakiyê ya Wekheviya Herêmi (YEEP) ya Şaredariya Mezin a Stenbolê.
- CEMR – Peymana Ewropî ya Wekheviya Jin û Mêran di Jiyana Herêmi de.
- Belgeyên Bernameya "Bajarên Dostê Jinan" a UN Women (Rêxistina Jinan a Neteweyên Yekbûyî).
- Planên Stratejîk û raporên çalakiyê yê 2025–2029an ên Şaredariya Mezin a Stenbolê û 39 şaredariyên wê yê navçeyan. • Lêkolîna Tundiya li Dijî Jinan li Tirkiyeyê ya 2024an – TurkStat, Zanîngeha Marmarayê û Wezareta Malbat û Xizmetên Civakî (2025).
- Bankeya daneyan a Yekîtiya Şaredariyên Marmarayê.
- Komeleya Kadın Zamanı (2024). Rapora Çavdêriya Gihîştina Jinên Kurd ên li Stenbolê dijin bo Mekanîzmayên Ragihandina Tundiye bi Zimanê xwe yê Zikmakî di çarçoveya Rêveberiyên Herêmi de (2023–2024). www.kadinzamani.org

